

podobno. Z industrializacijo se je občutek za vrednost časa ustalil in ljudje, ki so prišli delat v tovarne neposredno od pluga, so spoznali dragocenost časa. Čas so dojemali kot nasilje nad življenjem in z nostalgijo se spominjali starih časov svojih dedov in pradedov.

Drugo poglavje je posvečeno odnosu do narave. V borbi za obstanek je bil kmet odvisen od nje in znal je tudi z njo ravnati. Verjel je v magičnost narave, v razne palčke, ki so bili gospodarji narave in s katerimi je bilo treba lepo ravnati, drugače bi se lahko maščevali.

Oddaljenost meščanske družbe do narave v dobi industrializacije je dalo naravi nov, drugačen pomen. Gledali so jo kot nekaj romantičnega, skoraj eksotičnega. Švedi so v tem času vzljubili svojo deželo, zemljo in naravo. Danes je za Švede tipično, da se ob vsaki priliki napotijo v gozd, z malico in kavo, po brusnice, gobe, borovnice, ipd. Tipični so tudi rituali moških družb na trim stezah, ob ribolovu na zimskem ledu. Čeprav je ljubezen do narave globoko zakoreninjena, jo izkoriščajo, skoraj „prodajajo“, kajti s prizvokom „naraven“ se danes vse proda.

V tretjem poglavju, ki govori o Švedu kot družinskem človeku, je nakazana oblika „klasične“ kmečke družine, kjer je poglavitna težnja po obstoju in napredku kmetije, medtem ko je čustveni svet zapostavljen. Tako so imeli neporočeni nižji družben-status kot poročeni. V meščanski družbi je prišlo do poroke šele, ko je moški lahko zagotovil svoji bodoči ženi udobno življenje, kajti on, moški, naj bi služil kruh, medtem ko naj bi žena ostala doma in služila kot inventar, last moškega.

Vzgoja otrok v kmečki družbi je bila stvar kolektiva (hlapci, sosedje, sorodniki). Sicer sta obstajali dve predstavi o tem, kakšna naj bo vzgoja otrok. Prva, kjer je otrok pretepan, prisiljen k delu, brez „otroškega sveta“, ter druga, kjer so otroci v sožitju s starši ob skupnem delu na polju — idila. Cilj vzgoje meščanskih otrok je bil v poglavitem obvladovanje samega sebe. Prav to „držanje nazaj“, menita avtorja, je osnovnega pomena pri razvoju švedske meščanske družbe. Stiki staršev z otroki so bili omejeni, telesni kontakti redki. Vsakodnevna opravila so otroci opravljali s guvernantami, varuškami. Dom je bil predvsem podoba družbenega statusa, navzven in zato čišče pred „krutim“ svetom.

Delavci v mestih so seveda živeli čisto drugačno življenje. Od doma so predvsem odhajali na delo. Jedli so slabo in večinoma imeli velike težave z novim načinom življenja v mestih. Mnogi izmed njih niso bili iz kmečkih družin, temveč iz družin podeželskih delavcev, sezonskih delavcev in podobno.

V kmečki družbi je bila higijena slaba. V isti obleki so delali, jedli in včasih tudi spali. Umivali so se redkokdaj (enkrat tedensko pred odhodom v cerkev), pospravljali dom še redkeje (Božič, sredi poletja — „midsommar“). Hlapci so spali po hlevih, kmečka družina v stanovanjskem delu skupaj z ovci, pujski, psi in mačkami. V postelji so spali starši in majhni otroci, drugi vsi na tleh. Zelo spoštovani gostje so spali na kuhinjski mizi.

O odnosu med spoloma so bili zelo nepoučeni. Menili so, da je najbolj primeren čas za oploditev, ko ima ženska mesečno perilo. Vse o spolnosti je bilo za otroke tabu. Vseeno so otroci veliko izvedeli od hlapcev in dekel na domačiji. Na splošno pa so gledali na spolnost bolj sproščeno kot kasneje v meščanski družbi, kjer je bilo celo imenovanje raznih telesnih delov neolikano. Izjeme so bile glava, vrat, roke in deli obraza. Posebno ženske so

se sramovale delov lastnega telesa in so se na primer tuširale v kopalnih haljah in podobno.

Otroci višjega meščanskega sloja, ki so bili pod nadzorstvom matere, a vzgojeni od raznih služkinj, so ravno preko njih tudi dobili prva spoznanja o razliki med spoloma.

Knjiga je polna primerov, ki „sočno“ opisujejo in tolmačijo dogajanja avtorjev. Končna poglavja so morda malo skromna s primerjavami današnjega časa (in načina življenja Švedov danes) in zato za nepodučenega nekoliko manj zanimiva, vendar daje knjiga pregledno sliko razvoja švedske družbe od kmečke in meščanske.

ROK POGAČNIK

KRONIKA IN POROČILA

— V Slovenskem etnografskem muzeju je bila od 20. 11. 1980 do 11. 1. 1981 na ogled razstava Ljudska umetnost Vojvodine. Vojvodinski muzej, Oddelek za etnologijo iz Novega Sada je pripravil to razstavo v okviru prireditve ob Dnevih kulture SAP Vojvodine v SRS.

— Marko Tersegav je bil kot štipendist vlade Nemške demokratične republike od 2. 2. do 2. 5. na študijskem izpopolnjevanju v Berlinu. V tem času je poslušal redna predavanja (pri profesorju dr. Jacobeitu, profesoricih dr. Moharmnnovi, dr. Winckelmannovi in dr. Woellerjevi) na oddelku za etnologijo pri Humboldtovi univerzi. Obiskal pa je še druge etnološke ustanove v Berlinu, Leipzigu, Weimaru, Eisenachu, Wernigerodeju in Quedlinburgu.

— V Slovenskem etnografskem muzeju je bila od 6. 2. do 31. 12. na ogled razstava Govorica slovenske kmečke noše, ki jo je pripravila Marija Makarovič.

— 5. 3. je Ivan Šprajc, absolvent etnologije, na Filozofski fakulteti predaval o Peruju.

— 9. 3. sta bila na Filozofski fakulteti občni zbor in skupščina Slovenskega etnološkega društva. Za novega predsednika smo izvolili Ivana Sedeja, v novem IO pa je podpredsednik Zmago Šmitek, tajnica je Inja Smerdel, blagajničarka je Ingrid Slavec, za stike z Združenjem folkloristov Jugoslavije pa skrbi Marko Tersegav.

— 12. 3. je v seminarju za preučevanje slovenskega izseljenstva na PZE za etnologijo predaval Matjaž Klemenčič. Govoril je o virih za preučevanje slovenskega izseljenstva.

— 12. 3. je v Pevmi na Goriškem, v prosvetni dvorani društva Naš prapor, Naško Križnar predaval etnološke filme: Izdelovanje senenih grabelj v Gorenjah pri Divači, Prikaz pustnega teka črnovrških blumarjev, Pritrkavanje v Velikem Dolu na Krasu in vzporeden prikaz kraške literature, Izdelovanje ovčjega sira na planini Za skalo nad Vrsnikom v Soški dolini, Prikaz izdelovanja lanenega platna od setve lanu do tkanja, Vinogradniško leto v Slovenskih goricah. Večer je bil samo eno od podobnih srečanj, ki jih je prirejala Zveza slovenskih kulturnih društev v sodelovanju z Naškom Križnarjem, da bi na ta način spremljala in vzpodbujala zbiranje gradiva za briški muzej ljudske kulture v Bardu v zahodni Benečiji.

— 12. 3. je Mojca Terčelj, študentka etnologije, na Filozofski fakulteti predavala o Boliviji.

— 19. 3. je v seminarju za preučevanje slovenskega izseljenstva na PZE za etnologijo Matjaž Klemenčič govoril o slovenskih izseljencih v ZDA.

— 19. 3. je na Filozofski fakulteti Zmago Šmitek predaval o Indiji.

– 26. 3. je na Filozofski fakulteti Zmago Šmitek nadaljeval in zaključil predavanje o Indiji.

– Slovenski etnološki film na 28. Festivalu jugoslovanskega in kratkometražnega filma.

V Beogradu je od 27. do 31. 3. potekal 28. Festival jugoslovanskega dokumentarnega in kratkometražnega filma. V uradni konkurenci sta bila predvajana tudi dva lanskeletna filma iz serije *Kako živimo*, ki je nastala pri DDU Univerzum (Ljubljana) s sodelovanjem Slovenskega etnološkega društva. To sta filma *Promet*, po scenariju Janeza Bogataja in v režiji Vaska Preglja, in *Nabiralništvo*, po scenariju Zmaga Šmitka, v režiji Francija Slaka. Nabiralništvo je dobil specialno nagrado uradne žirije za tonsko obdelavo, eno od dveh nagrad, ki sta letos romali v Slovenijo.

Letošnji festival je imel več spremljajočih manifestacij. Ena od njih – Festivalna tribuna, je bila posvečena kratkometražnemu filmu kot etnološkemu dokumentu. Izhodiščni referat, ki je objavljen v festivalnem katalogu, pod naslovom *Grenko sladki etnološki film*, je prispeval Naško Križnar. Polemično vzporeja razvoj filma kot medija in moč in nemoč njegove dokumentaristične narave.

– 9. 4. je Marinka Dražumerič na Filozofski fakulteti predstavila svojo diplomsko nalogo „Vpliv izseljevanja na življenje v Beli Krajini med obema vojnoma.“

– 10. 4. je Vitomir Belaj z oddelka za etnologijo na Filozofski fakulteti v Zagrebu predaval na PZE za etnologijo o deležu Slovencev v hrvaški etnologiji.

– 11. 4. je Slovenski etnografski muzej priredil srečanje etnologov na Katarini. Malo etnologov se je odzvalo predlogu, a tisti, ki so v lepem pomladnem jutru prišli na Toško čelo in se sprehodili do Katarine, so bili zelo zadovoljni.

– 23. 4. je Mitja Saje na Filozofski fakulteti predaval o Kitajski.

– Od 24. 4. do 31. 5. je bila v Muzeju Goričane razstava *El Dorado – Zlato iz Kolumbije*. Prišla je iz Muzeja zlata Banke republike Kolumbije iz Bogote. Ogledalo si jo je 37.000 obiskovalcev.

– 12. 5. je PZE za etnologijo priredila pohod od Litije do Čateža.

– 14. 5. je Ralf Čeplak na Filozofski fakulteti predstavil svojo diplomsko nalogo „Rajonizacija občine Cerknica“.

– Zmaga Kumer se je tudi letos udeležila sestanka mednarodne žirije za podeljevanje nagrade „Europa – Preis fuer Volkskunst“ (Stiftung F.V.S. Hamburg) kot stalna članica te žirije.

– V muzeju Goričane je bila od 23. 5. do 2. 7. na ogled razstava *Umetnost Afrike – Petkovškova zbirka*.

– Medrepubliškega posvetovanja „Škole i muzeji“, ki ga je organiziralo Poviesno društvo Istre v Puli 4. in 5. 6., sta se z referatoma udeležili Irena Keršič iz Slovenskega etnografskega muzeja in Zvona Ciglič iz Pokrajinskega muzeja v Kopru.

– 5. 6. je bila v Mestni hiši v Kranju otvoritev razstave *Materialna kultura na Krasu*, ki jo je pripravil Naško Križnar in sta jo organizirala Gorenjski muzej v Kranju in Goriški muzej v Novi Gorici. Po otvoritvi je Naško Križnar predvajal etnološke filme.

– Od 22. do 27. junija je v Trstu potekal prvi mladinski raziskovalni tabor v sklopu slovenske narodnostne skupnosti v Italiji „Barkovlje 81“. Organizirali so ga Društvo slovenskih naravoslovcev in tehnikov „Tone

Penko“, Odsek za zgodovino pri Narodni študijski knjižnici in Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu, udeležili pa so se ga slovenski dijaki iz Trsta in Gorice. Raziskovali so v naravoslovni, zgodovinski, geografski in etnološki skupini. Mentorici slednje sta bili Zvona Ciglič iz koprškega muzeja in Mojca Ravnik s Filozofske fakultete. Skupini sta zbirali gradivo o ribištvu, noši in prehrani, krajevnih in hišnih imenih, o družinskih preteklostih, o letnih in življenjskih šegah in o verovanju.

– Od 25. 6. do 15. 7. je bila v Mestni galeriji v Piranu na ogled razstava *Govorica slovenske kmečke noše*, ki jo je pripravila Marija Makarovič.

– Od 2. 7. do 25. 9. je bila v muzeju Goričane razstava *Tangata – Umetnost Maorov iz Nove Zelandije*.

– Od 2. 7. do 25. 9. je bila v muzeju Goričane na ogled tudi razstava *Umetnost staroselcev Avstralije*.

– Od 21. 7. do 4. 10. je bila v istem muzeju razstava *Mehiška ljudska umetnost*.

– Posvetovanje mednarodne skupine za ljudsko balado od 22. do 25. 7. v Belgiji se je udeležila Zmaga Kumer, stalna članica te skupine. Sestanka se je udeležila z referatom „Vom bänkelsängerischen Totenlied zur Ballade in Slowenien“.

– Julija so v Piranu potekale prireditve „Praznični dnevi slovenske folklorne“. V programskem odboru sta sodelovala tudi člana našega društva Julijan Strajnar in Mirko Ramovš.

– V poletnih mesecih je bila v Kraški hiši v Velikem Repnju pri Trstu odprta razstava *Primorska noša*, ki jo je pripravil Slovenski etnografski muzej.

– 1. 9. in v naslednjih dneh so pri nekdanji Vinarski in sadjarski zadrugi v Spodnji Sušici ponovno začeli z lupljenjem in izdelovanjem prinel. Zanimivega poskusa žive ponazoritve te stare dejavnosti se je lotila Ivanka Počkar, kustos Posavskega muzeja v Brežicah v sodelovanju z nekdanjimi slivarkami.

– 3. 9. so bili prvič sprejemni izpiti na PZE za etnologijo na Filozofski fakulteti. Število razpisanih mest (13) je bilo določeno brez vednosti in sodelovanja kogarkoli s PZE. O številkah in o nesamoupravnem omejevanju je bilo veliko govora, na dan izpitov pa so problem rešili kandidati sami. Prišlo jih je namreč ravno 13. V premoru med pisanjem pismenega izdelka so sodelavci PZE za etnologijo novincem postregli s kavo.

– 18. 9. je bila v muzeju v Goričanah odprta razstava *Sirska umetnost*.

– Oktobra je bila v Gorenjskem muzeju v Kranju odprta razstava *Umetnost neuvrščenih*. Razstavo je pripravil Slovenski etnografski muzej.

– V Vojvodinskem muzeju v Novem Sadu je bila oktobra in novembra na ogled razstava *Slovensko ljudsko slikarstvo in kiparstvo*. Razstavo je pripravil Slovenski etnografski muzej.

– Oktobra je bila v Goriškem muzeju v Novi Gorici odprta razstava *Umetnost Vzhodne Afrike*. Razstavo je pripravil Slovenski etnografski muzej.

– 12. 10. je Sonja Oman–Kerčmar na Filozofski fakulteti predstavila diplomsko nalogo „Izseljevanje iz Prekmurja v Francijo med obema vojnoma“.

– 13. 10. je Jurij Fikfak na Filozofski fakulteti predstavil diplomsko nalogo „Etnološka topografija občine Postojna“.

— 14. 10. je Nives Sulič na Filozofski fakulteti predstavila diplomsko nalogo „Thank God I'm Slovenian. Etnološka raziskava med ameriškimi Slovenci“.

— V okviru prireditev „Dnevi nemške kulture v Jugoslaviji“ je Slovenski etnografski muzej poleg Društva muzealcev Slovenije in Posavskega muzeja 14. 10. organiziral pogovor na temo „Muzeji danes“ v Posavskem muzeju v Brežicah.

— Društvo muzealcev Slovenije je 15. in 16. 10. priredilo posvetovanje „Muzeji v sodobni družbi“ v Brežicah.

— 15. 10. je Ingrid Slavec na Filozofski fakulteti predstavila diplomsko nalogo „Slovenci v Nemčiji. Poskus etnološko-jezikoslovne preučitve (na primeru skupine Slovencev v Mannheinu, ZRN)“.

— 19. 10. sta Borut Cajnko in Alenka Bogovič predstavila diplomsko in seminarsko nalogo „Slovenci v Franciji“.

— Mirko Ramovš in Julijan Strajnar sta člana strokovnega odbora za folklorno dejavnost pri ZKOS. Mirko Ramovš je oktobra postal predsednik tega odbora.

— 12. 11. je bila v muzeju v Goričanah odprta razstava Južno od Sahare — fotografije Marli Shamir. Razstava je darilo mednarodnega fonda za razvoj kulture UNESCO.

— 16. 11. je bila v prostorih Slovenske matice tiskovna konferenca ob izidu knjige Slovenske ljudske Pesmi II, pri kateri so kot uredniki delali člani našega društva Zmaga Kumer, Milko Matičetov in Valens Vođušek.

— 18. in 19. 11. je bilo v Ormožu posvetovanje z naslovom Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije (ob 130-letnici smrti Stanka Vraza). Posvetovanje so priredili Slovensko in Hrvaško etnološko društvo, Pedagoško-znanstvena enota za etnologijo Filozofske fakultete v Ljubljani in Pokrajinski muzej Ptuj. Taka srečanja naj bi se v prihodnjih letih redno nadaljevala z namenom, da nacionalne etnologije pregledajo razvoj etnološke misli od začetka do danes in na skupnih sestankih odkrijejo paralele in vzroke razvoja posameznih etnologij in njihove medsebojne vplive. Slovensko etnološko društvo je že pred časom okvirno zamejilo določena zgodovinska obdobja, ki jih bodo posvetovanja obravnavala. Za prvo srečanje slovenskih in hrvaških etnologov smo predlagali obdobje od začetkov etnološke misli do l. 1848, torej obdobje fevdalizma. Dvodnevno posvetovanje seveda ni moglo dati dokončne in enkrat za vselej zaokrožene slike tega časa, ustvarilo pa je dobro podlago nadaljnjim srečanjem. V Ormožu so razpravljali še iskali način in metodo uspešnega reševanja in izvedbe te koristne zamisli.

V Ormožu smo obravnavali obdobje, v katerem je imel velik pomen slovensko-hrvaški pesnik in folklorist Stanko Vraz, zato je bilo prvo dopoldne v celoti posvečeno njegovemu življenju in delu. Uvodno besedo o zgodovinskih vzporednicah in Stanku Vrazu je imel Slavko Kremenšek, z referati o Stanku Vrazu kot folkloristu pa so sodelovali Angelos Baš, Maja Bošković-Stulli in Marko Terseglav.

Sicer je bilo posvetovanje posvečeno paralelam med hrvaško in slovensko etnologijo, z referati z različnih etnoloških področij pa so sodelovali Angelos Baš, Mirko Ramovš, Marko Terseglav, Zmago Šmitek kot predstavniki slovenske etnologije, hrvaško etnologijo pa so zastopali Vitomir Belaj, Dunja Rihtman-Avguštin, Josip

Miličević, Danica Draganić, Sanja Lazarević in Maja Kožič.

Drugo leto bomo delo nadaljevali na Hrvaškem. Referati s posvetovanja v Ormožu bodo izšli v posebni knjigi pri Knjižnici Glasnika SED.

— 4. 12. je bila v Slovenskem etnografskem muzeju otvoritev razstave Materialna kultura Krasa. Razstavo je pripravil kustos Goriškega muzeja Naško Križnar. Prva postavitev je bila že l. 1980 v Sežani, nato pa je razstava gostovala še v Dutovljah in v Kranju.

— Decembra sta bili v muzeju v goričanah odprti razstavi Kultura Nepala in Umetnost Afrike.

MOJCA RAVNIK, MARKO TERSEGLAV,
IRENA KERŠIČ

Glasnik Slovenskega etnološkega društva

Glasilo Slovenskega etnološkega društva
Izhaja štirikrat letno, naklada 700 izvodov
Grafična priprava in tisk: DITC, Novo mesto
Glavni in odgovorni urednik: Janez Bogataj

Člani uredništva:

Ivan Sedej
Bojan Kavčič
Mojca Ravnik
Zmago Šmitek
Damjan Ovsec (Bulletin of Slovene ethnological society)
Božidar Jezernik
Marko Terseglav
Ingrid Slavec (Lektorica)
Prevodi v angleščino Nives Sulič
Izdajateljski svet:
Julijan Strajnar
Slavko Kremenšek
Angelos Baš
Boris Kuhar
Inga Miklavčič

Naslov uredništva: Filozofska fakulteta, Aškerčeva 12,
61000 Ljubljana, telefon: 22-121, int. 335
Posamezna številka stane 20 din
Celoletna naročnina 80 din
Tekoči račun: 50100-678-44338

Fotografije in risbe po želji vračamo, rokopisov ne vračamo!

Za vsebino prispevkov odgovarjajo avtorji sami!

Po mnenju Republiškega komiteja za kulturo (št. 4210-27/78) šteje Glasnik SED med proizvode iz 7. točke prvega odstavka 36. člena Zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu, za katere se ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov. Številko sta sofinancirali Raziskovalna skupnost Slovenije in Kulturna skupnost Slovenije.

SLIKA NA NASLOVNI STRANI:

Cerkljanski fotograf — amater, Franc Peternelj, je bil aktiven vse od začetka tega stoletja, pa nekako do 40-tih let.

Franc Peternelj je bil amater. S fotografijo se je najbrž seznanil pri mojstru Štravs v Cerknem, kjer se je izučil tudi svojega pravega poklica — rezbarstva in podobarstva. Kot fotograf je mnogo potoval po terenu in lahko rečemo, da je s fotoaparatom „zapisal“ najrazličnejša področja človekovega del in življenja nasploh.

Predvsem so bili to različni elementi delovnih procesov, fotografije oseb, pokrajin z naselji in neposrednim bivalnim okoljem, fotografije najrazličnejših poklicev in seveda fotografije ob važnih življenjskih dogodkih.

Njegove fotografije, ki so še danes ohranjene, pričajo o tisti dobi, ki se jo spominjajo le še redki informatorji. Take fotografije pa imajo za etnologa izreden pomen.

Komentar k sliki:

Ivana Bizjak, študentka etnologije

SLIKA NA ZADNJI STRANI:

Propadanje teške in težke industrije. Pašman, julij 1981, fotografiral Janez Bogataj